

עקימת ארבע וכל שלשה כלבוד: ענה בהושענא. ענה פוסליה בפרש עליה סדין. צל ימינה סוכה יודעי דת ודין: ענה בהושענא. ענה קושרי צמחי מים וסוכי עצי מים. רבו מליציהם על שאילת מטר מים: ענה בהושענא. ענה שוקדי הלל שבעה ושמנה. תחיש לנו רועים שבעה ונסכים שמנה: ענה בהושענא.

הקפה רביעית

הושענא: הושענא. אנא זכור תם המשתחוה אפים ארצה שבעה. על שם שבע יפול צדיק וקם שבעה. צרפתו בשני שבע שבעה ורעב שבעה:

ועונים: הושיענו בהקפת פעמים ארבע. תפנה ציון ברנה והעלנו לתוכה בשמחה. יראו גוים ויבושו ויכלמו זרים וידים. נהדרה בארבע מצות ונמליכה ביום זה ערבה. ופך נאמר: בהגלותה מלפנו. אנא. אל נא. הושענא והושיעה נא:

זכות משה. אל תנשה. חתום במדת הנצח. בזכותו. וענותו. אויבנו תרצה. ובהר המור. שיר מזמור. נשיר ולמנצח. אל נצח. לנצח. רחם עם רוממיה: ועונים: זכרנו יהוה ברצון עמך:

תורה תמימה. ונעימה. ירש ענו בהר סיני. עם אל איום. ארבעים יום. עמד שם עם יהוה. לקבל תורה. זכה וברה. משמי מעוני. אל אמת. תורת אמת. הנחיל לעם נאמני. צדקתו. ותורתו. זכור נא משמיה: ועונים: זכרנו יהוה ברצון עמך:

רחמנא אדכר לן קימיה דמשה נביא בדיל ויעבר: רחמנא דינן אפיק לנהורא בדיל ויעבר: רחמנא חתמנן בספרא דחיי בדיל ויעבר: רחמנא חתמנן בספרא דרחמי בדיל ויעבר: רחמנא חתמנן בספרא דפרנוסי ומזוני בדיל ויעבר: רחמנא פתח שמיא לצלותן בדיל ויעבר: רחמנא ולא נהדר ריקן מקמך בדיל ויעבר: רחמנא

ויעבר יהוה על פניו ויקרא: יהוה. | יהוה. אל רחום וחנון. ארך אפים ורב חסד ואמת. נצר חסד לאלפים. נשא עון ופשע. וחטאה ונקה.

שמע ישראל. יהוה | אלהינו יהוה | אחד: יהוה הוא האלהים. יהוה הוא האלהים: יהוה מלך. יהוה מלך. יהוה ימלך לעלם ועד: אלהינו שבשמים דרשנוה המצא לנו: ועונים: אלהינו שבשמים. חתמנו בספר חיים טובים:

ועונים: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. חֲתָמְנוּ בְּסֵפֶר יִשְׁרִים וְחֲמִימִים: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. חֲתָמְנוּ בְּסֵפֶר מְזֻזֹּת וּפְרָנְסָה טוֹבָה: עֲנֵנוּ. הָעוֹנָה בָּעֵת רְצוֹן: עֲנֵנוּ. הָעוֹנָה בָּעֵת רַחֲמִים: עֲנֵנוּ. יְהוָה חֲנֵנוּ וְהַקִּימָנוּ. וּבְסֵפֶר חַיִּים זְכָרְנוּ וְחֲתָמְנוּ. וְעוֹנִים: וּבְסֵפֶר חַיִּים זְכָרְנוּ וְחֲתָמְנוּ: יְהוָה יְהִימוּ נָא רַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ. וְעוֹנִים: וּבְסֵפֶר חַיִּים זְכָרְנוּ וְחֲתָמְנוּ: יְהוָה עֲשֵׂה לָמַעַן שְׁמֶךָ. וְחוּסָה עַל יִשְׂרָאֵל עֲמָךְ: וְעוֹנִים: וְחוּסָה עַל יִשְׂרָאֵל עֲמָךְ: יְהוָה עֲשֵׂה לָמַעַן מְשׁוֹי מַמְיָמֶיךָ. וְעוֹנִים: וְחוּסָה עַל יִשְׂרָאֵל עֲמָךְ: יְהוָה עֲשֵׂה לָמַעַן הַרוּגִים וְשֵׁרוּפִים עַל קִדְשֵׁת שְׁמֶךָ. וְעוֹנִים: וְחוּסָה עַל יִשְׂרָאֵל עֲמָךְ: דַּעֲנִי לְמַשָּׁה וְאַבּוֹתֵינוּ עַל יָם סוּף. עֲנִינוּ: דַּעֲנִי לְצִדִּיקִי וְחֲסִידִי וְחֲמִימִי דִּי בְּכָל דֵּר וְדֵר. עֲנִינוּ:

תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימיך נצח:

עד כאן הקפה רביעית

הושענות להקפה חמישית

הושענא: וְעוֹנִים: הושענא. שלש פעמים

אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא: וְעוֹנִים: אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא: ג' פעמים

אָנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא: וְעוֹנִים: אָנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא: שלש פעמים

הושענא: הושענא. לְמַעַן אֱלֹהֵינוּ: הושענא. לְמַעַן בּוֹרְאֵנוּ: הושענא. לְמַעַן גּוֹאֲלֵנוּ: הושענא. לְמַעַן דּוֹרְשֵׁנוּ: הושענא. לְמַעַן תְּקוּרָה אֱלֹהֵי קֶדֶם מְעוֹנָה: הושענא. לְמַעַן שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה: הושענא. לְמַעַן רֵץ וְנִם יָקַח נָא: הושענא. לְמַעַן קָם וְנָעֲתָר בְּתַחֲנָה: הושענא. לְמַעַן צָלַח בְּצֵאתוֹ חֲרָנָה: הושענא. לְמַעַן פָּעַנָּח בְּנוֹף נִתְפָּנָה: הושענא. לְמַעַן עָלָה לְהוֹרוֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה: הושענא. לְמַעַן שָׁח בְּתַחַן סֶלַח נָא: הושענא. לְמַעַן נִתְעַלָּה בְּרָאשׁ לְפָנֶיךָ: הושענא. לְמַעַן מְזַמְּרָת בְּתַף רָנָה: הושענא. לְמַעַן לְמוֹל הָרַע עֵיבָל מְזַבֵּחַ בָּנָה: הושענא. לְמַעַן בּוֹן לְהַדְמִים חֶמֶד וּלְבָנָה: הושענא. לְמַעַן יִזֵּם זְכָרְנִי נָא וְחִזְקֵנִי נָא: הושענא. לְמַעַן מָלַל וּפִץ בְּגִזָּה אֲנִסָּה נָא: הושענא. לְמַעַן טָלָה חֲנָה וְאַלְקָנָה: הושענא. לְמַעַן חָן בְּקִרְיַת חֲנָה: הושענא. לְמַעַן זָכָה וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בָּנָה: הושענא. לְמַעַן וּמִתְגֹּדֵר עִם הָאֱלֹמָנָה: הושענא. לְמַעַן הִגְיוֹן פִּי שְׁנִים קָנָה: הושענא. לְמַעַן

דרכו בנגלי אתונא: הושענא. למען גר חלומות פחכמה ובינה: הושענא.
למען בנא בית אלהא דנא: הושענא. למען אחי וטס על עננא: הושענא.

ענה בהושענא: ענה בהושענא. ענה אימה אמרתה לוקחת. בך משתפחת ולך
משפחת: ענה בהושענא. ענה גנת נטעה הועלתה כפורחת. דכאה ובורחת
וגזרתה ברכת: ענה בהושענא. ענה הדר שכינתה ראתה נוכחת. וענן גדול
לצחת ואש מתלקחת: ענה בהושענא. ענה זלופת בשם לפחת. חן וכבוד
נמשחת ולמלוכה נצלחת: ענה בהושענא. ענה טהוריה פשוכה ונחת. יקבצו
מפל פחת ועלוה ומנחת: ענה בהושענא. ענה כבדה בשמה בוטחת. לברכתה
נספחת באסוד וצפחת: ענה בהושענא. ענה משוליה מושל ברום ותחת. נחת
לבאר שחת צר עוזב תוכחת: ענה בהושענא. ענה סגלה והעדה ממלתחת. עם
נין ממלא אמתחת וגם מביא מטפחת: ענה בהושענא. ענה פדויה מפשוכה
נצחת. צחנתם נמלחת וחטאתם נסלחת: ענה בהושענא. ענה קוטר רח
מרקחת. רחש גיב מלקחת הגיג בוער פקלחת: ענה בהושענא. ענה שרשי גפן
אדירת סורחת. תבואתה צומחת מפעל ומתחת: ענה בהושענא.

הקפה חמישית

הושענא: הושענא. אנא הפודנו על יד שביעי לרועים שבקה. המוליכנו
במדברות שבקה. הסוכנו בעננים שבקה:

ועונים: תפנה ציון ברנה והעלנו לתוכה בשמחה. יראו גוים ויבשו ויפלמו זרים
זדים. נהדרך בארבע מצות ונמליכך ביום זה ערבה. ופך נאמר: בהגלותך
מלכנו. אנא. אל נא. הושענא והושיעה נא:

בזכות אהרן. רון ירון, עמד. באמרם הושענא. נחתם בכבוד. במצנפת הוד.
לשמם בכהונה. בגדי פאר. לפאר, שמך. לבש באמונה. הודו הראה. לעם
נכאה. רם שוכן במעונה. ובזכותו. ותפלתו. תושיע לזעומיה.

ועונים: זכרנו יהוה ברצון עמד:

בגדי קדש. לקח לקדש. לשרת בם לפני. ולבשם. בבואו שם. פקדוש
במלאך יהוה. בקרבנותיו. ועולותיו. הנה מכפר על עוני. תפלותיו. ותחנותיו.
זכור היום לעם אמוני. ותטעם. ותרגיעם. במקדש הדומיה.

ועונים: זכרנו יהוה ברצון עמד:

רַחֲמָנָא אֲדִכֵּר לָן קִימִיָּה דְּאַהֲרֹן כְּהֵנָּא בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא הִדְרָךְ שׁוּי עַלְן
בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא חֲתָמָנָן בְּסִפְרָא דְּחַיֵּי בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא חֲתָמָנָן בְּסִפְרָא
דְּרַחֲמֵי בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא חֲתָמָנָן בְּסִפְרָא דְּפִרְנוּסֵי וּמְזוּגֵי בְּדִיל וַיַּעֲבֹר:
רַחֲמָנָא פִּתַּח שְׁמַיָּא לְצִלוֹתָן בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא וְלֹא נִהְדַּר רִיקָן מִקְמָךְ בְּדִיל
וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא

וַיַּעֲבֹר יְהוָה עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא: יְהוָה. | יְהוָה. אֵל רַחוּם וְחַנוּן. אֲרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד
וְאַמֶּת. נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים. נִשְׂא עוֹן וּפְשָׁע. וְחַטָּאת וְנִקָּה.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. יְהוָה | אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אֶחָד: יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים. יְהוָה הוּא
הָאֱלֹהִים: יְהוָה מֶלֶךְ. יְהוָה מֶלֶךְ. יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:

אֱלֹהֵינוּ שְׂפִשְׁמִים. הָעֵתָּה לָנוּ הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם בְּתַפְלָתָנוּ: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ
שְׂפִשְׁמִים. חֲתָמָנוּ בְּסִפְרָא חַיִּים טוֹבִים: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׂפִשְׁמִים. חֲתָמָנוּ בְּסִפְרָא
יִשְׁרִים וְתַמִּימִים: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׂפִשְׁמִים. חֲתָמָנוּ בְּסִפְרָא מְזוֹנוֹת וּפְרָגָה טוֹבָה:
וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׂפִשְׁמִים. עֲנָנוּ הָעוֹנָה בְּעֵת רְצוֹן: עֲנָנוּ. הָעוֹנָה בְּעֵת רַחֲמִים:
עֲנָנוּ. יְהוָה חֲנָנוּ וְהַקִּימָנוּ. וּבְסִפְרָא חַיִּים זְכָרָנוּ וְחֲתָמָנוּ: וְעוֹנִים: וּבְסִפְרָא חַיִּים זְכָרָנוּ
וְחֲתָמָנוּ: יְהוָה בַּחוּתָם עַל לֵב הַיּוֹם שִׁימָנוּ. וְעוֹנִים: וּבְסִפְרָא חַיִּים זְכָרָנוּ וְחֲתָמָנוּ:
יְהוָה עָשָׂה לְמַעַן שְׁמָךְ. וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ: וְעוֹנִים: וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ.
יְהוָה עָשָׂה לְמַעַן מְכַהֵן בְּאוֹרֶיךָ וְתַמִּיךְ: וְעוֹנִים: וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ. יְהוָה
עָשָׂה לְמַעַן הַרוּגִים וְשָׂרוּפִים עַל קִדְשֵׁי שְׁמָךְ: וְעוֹנִים: וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ.
דַּעֲנִי לְאַהֲרֹן בַּמַּחֲתָה: עֲנִינוּ. דַּעֲנִי לְצַדִּיקִי וְחַסִּידִי וְתַמִּימִי דִּי בְּכָל דֵּר וְדָר:
עֲנִינוּ.

תוֹדִיעֲנִי אֵרַח חַיִּים שְׂבַע שְׂמֻחוֹת אֶת פְּנֶיךָ נַעֲמֹת בִּימִינְךָ נִצַּח:

עד כאן הקפה חמישית

הושענות להקפה ששית

הוֹשַׁעְנָא: וְעוֹנִים: הוֹשַׁעְנָא. שלש פעמים

אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא: וְעוֹנִים: אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא: ג' פעמים

אָנִי וְהוּא הוֹשִׁיעָה נָּא: וְעוֹנִים: אָנִי וְהוּא הוֹשִׁיעָה נָּא: שלש פעמים

הושענא: הושענא. למענך אלהינו: הושענא. למענך בוראנו: הושענא. למענך
גואלנו: הושענא. למענך דורשנו: הושענא.

יש מדלגים ואומרים כאן ההקפה. ויש ממשיכים ואומרים:

למענך אלהי האב: הושענא. למען אב גם יקח נא: הושענא. למען בן נעקד
על הר חנה: הושענא. למען גביר יושב בין התכונה: הושענא. למען דבר
לאחיו שמעו נא: הושענא. למען האומרים לאחיהם שא נא: הושענא. למען
ועורר עז התכונה: הושענא. למען זרו בגדים שמנה: הושענא. למען חילא
וקנינא קנא: הושענא. למען טבס אדמה לעדת מי מנה: הושענא. למען ישר
לבכה ודברה לא שנה: הושענא. למען פנס שבט ארבע מאות שנה: הושענא.
למען להקת נביאים ובנית ובנה: הושענא. למען מנגן שירה ותהלה לאל
נאמנה: הושענא. למען נמלה בחכמה בדעת ותכונה: הושענא. למען סדר
סדר המבינה: הושענא. למען ענני נא בחנני נא: הושענא. למען פנה לעלות
עיר קטנה: הושענא. למען צעק להחיות בן האלמנה: הושענא. למען קדש
שבת המכנה: הושענא. למען ראש חכמה דעת ותכונה: הושענא. למען שירה
וזמרה שר לפני אל אמונה: הושענא. למען תורת יהוה תמימה עדות יהוה
נאמנה: הושענא.

ענה בהושענא: ענה בהושענא. ענה אימים פעז. פרוכים בברכת עז: ענה
בהושענא. ענה גדלה מנעימים. דת ארבעה מתמימים: ענה בהושענא. ענה
הלל אומרים. ומנענעים בכפות תמרים: ענה בהושענא. ענה זרע קדושים.
חברים לשמה מקדישים: ענה בהושענא. ענה טלאיה בבואם לראות. יה,
עננו בצדק נוראות: ענה בהושענא. ענה כמו ים לישע. לעד נקנו מפשע: ענה
בהושענא. ענה משפילים בכל חכמה. נשאנו בימין רוממה: ענה בהושענא.
ענה סודרי מועדות. עלונו בנעם תודות: ענה בהושענא. ענה פוצחי צדקת
איתנים. צהלת עזה מתנים: ענה בהושענא. ענה קהליה בצדקת אבות. רצם
בענף עץ עבות: ענה בהושענא. ענה שופכי לבם פמים. למען משלח פמים:
ענה בהושענא. ענה תומכי ערבי נחל. שלח לנו נסתר בנחל: ענה בהושענא.

הקפה ששית

הושענא: הושענא. אנה המנחילנו שבת לימים שבועה. ושנת השמטה לשנים
שבועה. ושנת היובל לסוף שבועים שבועה:

ועונים: הושיענו בהקפת פעמים ששה. תפנה ציון ברנה והעלנו לתוכה בשמחה. יראו גוים ויבזשו ויכלמו זרים. נהדרה בארבע מצות ונמליכה ביום זה ערבה. וכה נאמר: בהגלותה מלבנו. אָנָּא. אַל נָּא. הושיענא והושיעה נָּא.

זכות פינחס. המיוחס. למדת צדיק יסוד עולם. לברית קנא. ויפיל עם קונה המביא במשפט על כל נעלם. ותעצר. משלחת צר. והוא נתבצר ברום עולם. הגם הלום. ברית שלום. חיים ועילום לכהנת עולם. ובזכותו. לעדתו. קרב קין ימינה: ועונים: זכרנו יהוה ברצון עמה:

בזכות מקנא. היה עונה. לשועת עם מקדשיה. רצה אל חי. בנחוחי. חלה קרבני לחמי לאשיה. ושה פזורה. שי למורא. יובילו אל גוה קדשה. חתמם לגילה. וצהלה. וקבצם למגרשיה. הושיענא. ורחם נא. לכנה אשר נטעה ימינה: ועונים: זכרנו יהוה ברצון עמה:

רחמנא אדכר לן קימיה דפינחס קנאה בדיל ויעבר: רחמנא ולא תתפרע פעובדי בישוי מנן בדיל ויעבר: רחמנא חתמנן בספרא דחיי בדיל ויעבר: רחמנא חתמנן בספרא דרחמי בדיל ויעבר: רחמנא חתמנן בספרא דפרנוסי ומזוני בדיל ויעבר: רחמנא פתח שמיא לצלותן בדיל ויעבר: רחמנא ולא נהדר ריקן מקמה בדיל ויעבר: רחמנא

ויעבר יהוה על פניו ויקרא: יהוה. | יהוה. אל רחום וחנון. ארה אפים ורב חסד ואמת. נצר חסד לאלפים. נשא עון ופשע. וחטאה ונקת.

שמע ישראל. יהוה | אלהינו יהוה | אחד: יהוה הוא האלהים. יהוה הוא האלהים:

יהוה מלה. יהוה מלה. יהוה ומלה לעלם ועד: ועונים: אלהינו שבשמים. ונקרא ואתה תענגנו: ועונים: אלהינו שבשמים. חתמנו בספר חיים טובים: ועונים: אלהינו שבשמים. חתמנו בספר ישרים ותמימים: ועונים: אלהינו שבשמים. חתמנו בספר מזונות ופרנסה טובה: ועונים: אלהינו שבשמים. ענגנו העונה בעת רצון: ענגנו. העונה בעת רחמים: ענגנו. יהוה חנגנו והקימנו. ובספר חיים זכרנו וחתמנו: ועונים: ובספר חיים זכרנו וחתמנו: יהוה חסדיה יקדמונו ורחמנו. ועונים: ובספר חיים זכרנו וחתמנו: יהוה עשה למען שמה. וחוסה על ישראל עמה: ועונים: וחוסה על ישראל עמה: יהוה עשה למען זה מקנא לשמה. ועונים: וחוסה על ישראל עמה: יהוה עשה למען הרונים ושרופים על קדשת שמה. ועונים:

וְחוּסָה עַל יִשְׂרָאֵל עֲמָדָה: דְּעָנִי לְפִינְחָם בְּשֹׁטִים: עֲנִינִי. דְּעָנִי לְצַדִּיקִי וְחִסְדִּי
וְתַמִּימִי דִּי בְּכָל דֶּר וְדֶר: עֲנִינִי.

לְחִיבָה הַחֲסִידָה

תּוֹדִיעָנִי אֲרַח חַיִּים שְׂבַע שְׁמָחוֹת אֶת פְּנִיךָ נְעֻמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

1234567

עד כאן הקפה ששית

הושענות להקפה שביעית

הוֹשַׁעְנָא: הוֹשַׁעְנָא. שלש פעמים

אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא: וְעוֹנִים: אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא: ג' פעמים

אָנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא: וְעוֹנִים: אָנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא: שלש פעמים

הוֹשַׁעְנָא: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן אֱלֹהֵינוּ: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן בּוֹרְאֵנוּ: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן
גּוֹאֲלֵנוּ: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן דּוֹרְשֵׁנוּ: הוֹשַׁעְנָא.

יש מדלגים ואומרים כאן ההקפה. ויש ממשיכים ואומרים:

לְמַעַן אֲבָרְהָם הָאֵלֹהִים. שְׂכָלִל מִקְדָּשְׁךָ הַחֲרוּב: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן יִצְחָק הַנֶּעֱקָר.
לּוֹחֲצָנוּ בְּאֵשׁ יוֹקֵר: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן יַעֲקֹב אִישׁ תָּם. מְלִטְנוּ מִפַּח וּמֵאֲשָׁתָם:
הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן שְׂבָטִים שְׂגִיִּם עָשָׂר. הָקָם נִחְמוֹת הַמְּבָשָׁר: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן יוֹסֵף
הַחֲסִיד. שְׂרוּף עַמִּים בְּמִשְׁרָפוֹת סִיד: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן מִשָּׁה הָעֵנִי מִכָּל. לְמַעַן
תִּבְרַכְנוּ בְּכָל: הוֹשַׁעְנָא. לְמַעַן אֶהְרֹן הַכֹּהֵן. נִפְשָׁנוּ בְּגֵן עֵדֶן תִּכְהֶן: הוֹשַׁעְנָא.
לְמַעַן יִשְׂרָאֵל הַנְּעִימִים. גּוֹאֲלֵנוּ שׁוֹכֵן מְרוֹמִים: הוֹשַׁעְנָא.

עֲנֵה בְּהוֹשַׁעְנָא: עֲנֵה בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה אֵימָה קוֹרְאָה בְּתַחֲנוּנֵי. בָּצָר לִי אֶקְרָא
יְהוָה: עֲנֵה בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה בְּפָרִי עֵץ הָדָר בָּאִים פְּעֻנְיָי. גּוֹבְלִי עַמִּי עֲדַת סִנְסִנִּי:
עֲנֵה בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה דוֹלָקִים לְסָבֹב אֲדֹנִי. הוֹשִׁיעָנוּ וְקַבְּצָנוּ מֵאֲרָבֶּעַ פָּנֵי: עֲנֵה
בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה וְהַמּוֹן רַחֲמֶיךָ יִתְגַּלְלוּ עָלַי בְּנִי. זְכוֹר בְּרַחֲמֶיךָ זְכוֹת אִיתָנִי: עֲנֵה
בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה חֲלָצָנוּ מִזַּעַם לְסִגְוִלִי יְהוָה. טָף וְזִקְנִים יֵאֱסָפוּ לְבֵית מְעוֹנִי: עֲנֵה
בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה יוֹדַע כִּי בָהֶם נִקְרָא שֵׁם יְהוָה. כָּל רוֹאֵיהֶם יִפְרֹסוּ כִּי הֵם זֶרַע
בְּרַךְ יְהוָה: עֲנֵה בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה לְקֹרָא לָהֶם עֲדַת יְהוָה. מִכָּנֶף הָאָרֶץ זְמִירוֹת
לְהַשְׁמִיעַ לִיהוָה: עֲנֵה בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה נְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבְּצוּ מִכָּל דְּפָנֵי. שְׂאֵי
סָבִיב עֵינֶיךָ יִשְׁמִיעַ בָּאֲזָנֵי: עֲנֵה בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה עֲזִי וְזִמְרָתִי, יְהוָה. פּוֹעֲלִי
צֶדֶק בּוֹאוּ וְנִגְלוּ אֵל יְהוָה: עֲנֵה בְּהוֹשַׁעְנָא. עֲנֵה צֵא נָא לִישַׁע עַמָּךְ, יְהוָה. קָשׁוּב

שׁוֹעֵת עֲנִיָּה, יְהוָה: עֲנֵה בְּהוֹשָׁעָנָא. עֲנֵה רַחֲמֶיךָ תָּעִיר לָנוּ יְהוָה. שְׁמַע תְּפִלַּת עֲמִי, יְהוָה: עֲנֵה בְּהוֹשָׁעָנָא. עֲנֵה תְקוּהַ תֵּן לְאַחֲרֵיתֵנוּ, יְהוָה. תַּעַן וְתֹאמַר בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה: עֲנֵה בְּהוֹשָׁעָנָא.

הקפה שביעית

הוֹשָׁעָנָא: הוֹשָׁעָנָא. אֲנֵא הָחַק זְמַן חֲרוּתֵנוּ יָמִים שְׁבַעָה. וּבְכוּרֵנוּ לְיָמִים שְׁבוּעִים שְׁבַעָה. לֹלֵב וְעֶרְבָה וְחַג סֶפֶה וְנִסּוּךְ הַמִּים שְׁבַעָה:

ועונים: הוֹשִׁיעֵנוּ בְּהַקְפַת פְּעָמִים שְׁבַעָה. תִּפְנֶה צִיּוֹן בְּרָנָה וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ בְּשִׁמְחָה. יִרְאוּ גוֹיִם וַיִּבּוֹשׁוּ וַיִּכְלְמוּ זָרִים וְיָדִים. נְהַדְרֶה בְּאַרְבַּע מִצְוֹת וְנִמְלִיכֶה בְּיוֹם זֶה עֶרְבָה. וְכָךְ נֹאמַר: בְּהַגְלוֹתְךָ מִלְּפָנֶינוּ. אֲנֵא. אֵל נָא. הוֹשָׁעָנָא וְהוֹשִׁיעָה נָא:

זְכוֹר סֶגֶן. אֲשֶׁר נָגַן. עָלִי עֲשׂוֹר וְגַם נָכַל. בְּשִׁירוֹתָיו. וּזְמִירוֹתָיו. יִהְיוּ לָךְ בְּכָל תֵּבֵל. לָךְ נִמְשַׁח. וְנִגְדָּךְ שַׁח. נִשּׂוֹא לָךְ עוֹל וְגַם סָבַל. פֶּדָה נִכְאָה. מְקוֹרָאָה. לָךְ נִחְלָה וְגַם חָבַל. לְהוֹשִׁיעָה. לְהַרְגִיעָה. תִּגְלָה מִמְּרוֹמֶיךָ:

ועונים: זְכַרְנוּ יְהוָה בְּרִצּוֹן עֲמִי:

בְּזִכּוֹת דָּוִד. אִישׁ יָדִיד. נְחֻתָם בְּכֶתֶר מַלְכוּתְךָ. תִּרְחַם. וְגַם תִּנְחַם. עֲמִי וְנִחְלָתְךָ. בְּזִכּוֹת הָרָאָה. לָעַם נִכְאָה. בְּבִגְדֵי בִיתְךָ וּבִגְדֵי. וּזְכוֹת אֲבוֹת. מְעַרְבוֹת. זְכוֹר נָא לַעֲדָתְךָ. וְנִטְלָם. וְנִשְׁאָם. בְּזִכּוֹת שְׁבַעַת תְּמִימָה.

ועונים: זְכַרְנוּ יְהוָה בְּרִצּוֹן עֲמִי:

זְכוֹר לָנוּ. אֱלֹהֵינוּ. זְכוֹת דָּוִד בְּנוֹ יִשִּׁי. וּמִגְזֵעוֹ. תִּצּוּ חֹטֵר. לְקַבֵּץ אֶת מְגוֹרְשֵׁי. וּבְזִכּוֹתוֹ. אֲסוּף גִּדְחוּ. וְאֶת פְּנֵי וְאֶת נָשִׁי. וְנִגְלִיָּה בְּמַלְכוּתְךָ. וְדַבְּרִי נִפְלְאוֹתֶיךָ:

ועונים: זְכַרְנוּ יְהוָה בְּרִצּוֹן עֲמִי:

רַחֲמָנָא אֲדִכְרַ לָן קִימִיָּה דְּדָוִד מְשִׁיחָא בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא זְכוֹן חַפְּשִׁי וְאִשְׁכַּח לָן בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא חַתְמָנָא בְּסַפְרָא דְּחַיִּי בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא חַתְמָנָא בְּסַפְרָא דְּרַחֲמֵי בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא חַתְמָנָא בְּסַפְרָא דְּפִרְגָּנוּסִי וּמְזוּנֵי בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא פֶּתַח שְׁמַיָּא לְצִלּוֹתֵנוּ בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא וְלֹא נִהְדַּר רִיקוֹן מִקְמָךְ בְּדִיל וַיַּעֲבֹר: רַחֲמָנָא

וַיַּעֲבֹר יְהוָה עַל פְּגִיו וַיִּקְרָא: יְהוָה. | יְהוָה. אֵל רַחוּם וְחַנוּן. אֲרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֶמֶת. נִצַּר חֶסֶד לְאַלְפִים. נִשָּׂא עוֹן וּפְשָׁע. וְחַטָּאת וְנִקָּה.

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל. יְהוָה | אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אֶחָד: יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים. יְהוָה הוּא
הָאֱלֹהִים: יְהוָה מֶלֶךְ. יְהוָה מֶלֶךְ. יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעַד: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים.
זָכְרֵנוּ בְּזִכְרוֹן טוֹב מִלְּפָנֶיךָ: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. זָכוֹר לָנוּ בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ:
וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. חֲמוּל עָלֵינוּ וְעַל טַפֵּינוּ וְעַל עוֹלָלֵינוּ: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ
שְׁבַשְׁמִים. חֲתַמְנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים חֲתַמְנוּ בְּסֵפֶר
יְשָׁרִים וְתַמִּימִים: וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. חֲתַמְנוּ בְּסֵפֶר מְזֻזוֹת וּפְרָנְסָה טוֹבָה:
וְעוֹנִים: אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. עֲנֵנוּ מִגֵּן דָּוִד: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי הַמֶּרְכָּבָה: עֲנֵנוּ. הָעוֹנָה בָּעַת
רָצוֹן: עֲנֵנוּ. הָעוֹנָה בָּעַת רַחֲמִים: עֲנֵנוּ. רַחוּם וְחַנּוּן: עֲנֵנוּ. יְהוָה חֲנּוּן וְהַקִּימֵנוּ.
וּבְסֵפֶר חַיִּים זָכְרֵנוּ וְחֲתַמְנוּ: וְעוֹנִים: וּבְסֵפֶר חַיִּים זָכְרֵנוּ וְחֲתַמְנוּ: יְהוָה רִיבָה רִיבָנוּ
וְלַחֵם לִוְחֵמֵנוּ. וְעוֹנִים: וּבְסֵפֶר חַיִּים זָכְרֵנוּ וְחֲתַמְנוּ: יְהוָה בָּרַךְ אֶת לַחֲמֵנוּ וְאֶת
מִימֵינוּ. וְעוֹנִים: וּבְסֵפֶר חַיִּים זָכְרֵנוּ וְחֲתַמְנוּ: יְהוָה עֲשֵׂה לָמַעַן שְׁמֶךָ. וְחוּסָה עַל
יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ: וְעוֹנִים: וְחוּסָה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ: יְהוָה עֲשֵׂה לָמַעַן נָעִים זְמִירוֹתֶיךָ.
וְעוֹנִים: וְחוּסָה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ: יְהוָה עֲשֵׂה לָמַעַן הָרוּגִים וּשְׂרוּפִים עַל קִדְשֵׁךָ
שְׁמֶךָ. וְעוֹנִים: וְחוּסָה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ: דַּעֲנִי לְדָוִד וְלִשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם: עֲנִינוּ.
דַּעֲנִי לְצַדִּיקִי וְחַסִּידִי וְתַמִּימִי דִּי בְּכָל דֵּר וְדָר: עֲנִינוּ.

תוֹדִיעֵנִי אֶרַח חַיִּים שְׂבַע שְׁמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נַעֲמֹת בִּימִינְךָ נִצַּח:

עד כאן הקפה שביעית. והאחרון מסיים באמירת "תתפַּרְקוֹן". וקדיש תתקבל.

הוֹשַׁעְנָא. הוֹשַׁעְנָא. תַּתְּפַּרְקוֹן וְתַשְׁתִּיזְבוּן מִן חֲרָפָא. מִן פִּפְנָא. מִן בְּזוּתָא. מִן
שְׁבִיָּא. מִן מוֹתָא. מִן מוֹתָנָא. מִכָּל מִינֵי מַשְׁחִית וּמִכָּל מִינֵי פוֹרְעָנִיּוֹת הַמַּתְרַגְּשׁוֹת
לְבָא בְּעוֹלָם. וְיַחֲזִין עֵינֵינוּ בְּבִנְיָה דְּמַקְדָּשָׁא. וּבְשִׁכְלוּלִיָּה דְּהִיכְלָא. וּבְנִחְמַת
קִרְתָּא יְרוּשָׁלַם. וְיִרְקְדִין רְגְלֵינוּ בְּעִזְרָתָא דְּקוּדְשָׁא. וְיִדְשְׁשִׁין רְגְלֵינוּ עַל פִּרְקַת
צוּרֵי סְנָאִיכוֹן. וְתַסְקוֹן פְּלָכוֹן בְּרִישׁ גְּלִי וְאַנָּא עֲמָכוֹן. וְתַסְבּוֹן לְכוֹן בִּיּוֹמָא
קִדְמָאָה פִּירֵי אֵילָנָא אֶתְרוּגִין לִזְלָבִין וְהַדְסִין וְעֶרְבִין דְּנַחַל. וְתַעֲנוּן וְתִמְרוֹן
הוֹשַׁעְנָא הוֹשַׁעְנָא וְהוֹשִׁיעָה נָא. הוֹשִׁיעָה אֶת עַמְּךָ וּבָרַךְ אֶת נַחֲלָתְךָ. וְרַעַם
וְנִשְׂאֵם עַד הָעוֹלָם:

ובכל יום אחר אמירת "תתפַּרְקוֹן" אומר קדיש תתקבל.

קדיש תתקבל

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּא. (אמן) בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְּרַעוּתִיהּ וְיִמְלוֹךְ מַלְכוּתִיהּ
וְיִצְמַח פּוֹרְקָנִיהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחִיהּ וְיִפְרוֹק עַמִּיהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבִיּוֹמֵינוּ וּבְחַיֵּיהוֹן

דָּכַל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן. (אמן) יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא: וְאֹמֵר שְׁלִיחַ צִיבּוּר לְבָדוּ: יְתַבְּרַךְ: (אמן). וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרַומֵם וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַדָּר וְיִתְהַלָּל וְיִתְנַשֵּׂא, שְׁמִיה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. (אמן) לְעִילָא לְעִילָא מְכַל בְּרַכְתָּא שִׁירְתָּא וְתִשְׁבַּחְתָּא וְנִחְמָתָא, דְּאָמִירָן (נ"א: דִּי אָמִירָן) בַּעֲלָמָא וְאָמְרוּ אָמֵן. (אמן) תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְכוֹן וְתִתְעַבֵּיד בְּעוֹתְכוֹן וְצְלוֹתְהוֹן וּבְעוֹתְהוֹן דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, קֳדָם אַבּוּנָא דְּבִשְׁמַיָּא. יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא, וְסִיעָתָא וּפּוּרְקָנָא וּרְוּחָא וְחַנּוּא וְחֶסֶדָא וּרְחֻמֵּי עֲלִיכוֹן וְעֲלָנָא וְעַל כָּל קְהֵלְהוֹן דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם וְאָמְרוּ אָמֵן. (אמן)

עֲשֵׂה שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא בְּרַחֲמָיו וְחֶסֶדָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּנְחַמְנוּ בְּצִיּוֹן וַיְבַנֶּה בְּרַחֲמָיו אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּחַיִּינוּ וּבְיָמֵינוּ בְּקִרְוֹב אָמֵן וְאָמֵן:

ופותחין ספר התורה. ונהגו בחול המועד להתחיל מ"הָרַחֲמָן" ומעטים נהגו לומר כל הסדר שלהוצאת ספר תורה. והנהגים כן ימצאו כל הסדר בשחרית שליום טוב.

משלימים את התפילה, ולאחר המוסף חובטים בערבות החדשות. וחובטים בזמן אמירת "יהי רצון" וכו', ויש נוהגים לחבוט לאחר "יהי רצון" וכו', ויש שנוהגים לחבוט בזמן אמירת "חביט".

יהי רצון שִׁיכַבְּשׁוּ רַחֲמֵיהָ אֶת פְּעֻסָּהּ. וַיִּגְלוּ רַחֲמֵיהָ עַל מְדוּתֶיהָ. חֲבִיט חֲבִיט וְלֹא בְרִיךְ:

הושענא רבא

כאמור, בכל סידורי תימן הקדומים, אין נוסח הושענות מיוחד ליום השביעי של החג, שהוא יום הושענא רבא. סידורי תימן הלכו בעקבות סידור רס"ג, כפי שצוטט לעיל, וביום השביעי נהגו לחזור על כל הפיוטים של כל הימים כמו רס"ג, שהם: הושענא וענה בהושענא. החלק השלישי הוא ההקפות, וביום השביעי, היו מקיפים שבע פעמים עם ערבה חדשה, תוך כדי אמירת הפיוט השלישי: אנא המקדים לעולם דברים שבעה. שבעה בתים יש בפיוט זה, בכל הקפה אחת נאמר בית אחד.

בהושענא רבא חלו שני שינויים בסידורי תימן, השינוי הראשון זהה לשינוי ביום השישי, הוספת שני הפיוטים לפני ההקפות, והשינוי השני הוא תוספת הסליחות וכל הכרוך במושג "יום החיתום", עפ"י תורת הקבלה.

השינוי הראשון ניכר בסידורי תימן בסוף המאה ה־ט"ז ובתחילת המאה הי"ז, כמו: התכלאל משנת שנ"ט – 1599. תכלאל גברא משנת שס"ט – 1609. תכלאל משרעב

משנת שע"ב - 1612, תכלאל ר"י בשירי משנת שע"ח - 1618, תכלאל משתא שבזי משנת ת"ב - 1642, תכלאל צנעאני משנת תי"ב - 1652, ועוד. בסידורים אלו חדרו שני פיוטים: הושענא וענה בהושענא, בלבד, ואילו החלק השלישי של ההקפות, כמו בסידורים הקדומים, שהוא הפיוט שברס"ג ליום השביעי: אנא המקדים לעולם דברים שבעה... הושיענו בחגיגת ימים שבעה.

בתכלאל משפחת עדוי משנת שע"ח - 1618, ובתכלאל משנת ת"י - 1650, לא חדרו שני הפיוטים ליום שישי, אך חדרו שני הפיוטים הבאים ליום השביעי:

הושענא. למען אברהם האהוב, שכליל מקדשך החרב. הושי. למען יצחק הנעקד, לוחצינו באש יוקד, הושי. למען יעקב איש תם, מלטינו מפח ומאשתם, הושי. למען שבטים שנים עשר, הקם נחמות המבושר, הושי. למען יוסף החסיד, שרוף עמים כמשרפות שיד, הושי. למען משה העניו מכל, למענו ברכינו (בתכלאל גברא: למענך תברכינו) מכל, הושי. למען אהרן הכהן, נפשינו בגן עדן תנהל, הושי. למען ישראל הנעימים, גאלינו שוכן מרומים, הושענא.

ענה בהושענא, ענה איומה קוראה בתחנוני, בצר לי אקרא י', ענה בהושענא, ענה בפרי עץ הדר באים כענייני, גובלי עמי עדת סנסני, ע"ב. ענה דולקים לסבב אדני, הושיענו וקבצינו מארבע פני, ע"ב. ענה והמון רחמיך יתגוללו על בני, זכור רחמיך ברית איתני, ע"ב. ענה חלצינו מזעם לסגולי י', טף וזקנים יאספו לבית מעוני, ע"ב. ענה יודע כי (בתכלאל גברא: ענה יודע בגוים כי בהם) נקרא בהם שם י', כל רואיהם יכירום כי הם זרע בך י', ע"ב. ענה לקרוא להם עדת י', מכנף הארץ זמירות להשמיע ליי, ע"ב. ענה נפוצות יהודה יקבץ מכל דפני, שאי סביב עיניך ישמיע לאזני, ע"ב. ענה עזי וזמרת יה י', פועלי צדק בואו ונלוו אל י', ע"ב. ענה צאנה לישע עמך י', קשוב שועת ענייך י', ע"ב. ענה רחמיך העיר לנו י', שמע תפלת עמך י', ע"ב. ענה תקוה תן לאחריתנו י', ותאמר ברוך הבא בשם י'.

בסידורים אלו חדרו שתי התוספות הללו בלבד, ולא חדרה אף תוספת מהקבלה.

השינוי השני אירע לקראת אמצע המאה הי"ז, ובשנים אלו חדרה תוספת שנייה מהקבלה. בסידורים שקודם לאמצע המאה הי"ז, למרות שחדרו שתי התוספות ביום השישי והשביעי, לא מצאתי את התוספת מהקבלה. אחד הסידורים הקדומים ביותר בו מצאתי את התוספת מהקבלה הוא התכלאל משנת ת"י - 1650, סידור המייצג בדרך כלל את המסורות הקדומות. בתכלאל זה לא חדרו שני הפיוטים ליום שישי, ולעומת זאת ביום השביעי כתב:

יום שביעי הוא הנקרא יום חיבוט ערבה, ונקרא גם כן יום החיתום, נהגו להרבות בו בסליחות ותחנונים משום דבחג נדונין על המים וכל חיי אדם תלויים

במים, ויש נוהגין להתיר בו אגודו של לולב וסמך לדבר דכתיב כפת חסר ו"ו, פירוש ו' ימים כפות ולא יותר. ומקיפין ז' פעמים ונוטלין ערבה זכר למקדש שחוץ מערבה שבלולב, וחובט בה על הקרקע או על הכלי פעמים או שלש בלא ברכה שדבר זה מנהג נביאים הוא ואין מברכין על המנהג. והריני כותב כאן נוסח התחנונים וסדר ההקפות שעושין ביום החיתום,

תיקון להושענא רבה הושענא ג' זמני, אנא י' הושיעה נא ג' זמני, אני והוא הושיעה נא ג' זמני, הושענא. למענך אלהינו, למענך בוראינו, למענך גואלינו, למענך דורשינו, למענך אדיר באדירים, ומשלים על הסדר, ואומ' הקפה ראשונה אברהם אנא אל אחד ושמו אחד, קרא שמים וארץ ויעמדו יחד, הושיענו בהקפת פעם אחת תבנה ציון וגו'. יה איום... ויעבר י' על פניו ויקרא...

מתכלאל זה ניתן להסיק, כי תחילה חדר המושג "יום החיתום", ותוספת סליחות ותחנונים מהקבלה. מקיפים ז' פעמים עם ערבה ולא מצוין כמה ערבות חדשות, נוסח ההקפה הוא של יום ראשון: אנא אל אחד, ובנוסח זה אומרים בפזמון הושיענו בהקפת פעם אחת. הפיוט שברס"ג ליום השביעי "אנא המקדים לעולם" לא נמצא. כמו כן, חדרה אמירת י"ג מידות, כדלקמן. נראה, כי סופר זה העתיק ואימץ את מה שמצא בסידור הדפוס הספרדי שהגיע לידינו בשנים אלו.

מנהג מיוחד מצאתי בתכלאל ר"י ונה, מהדורא קמא משנת שנ"ז - 1597. בהושענות ליום ששי כתובות שתי התוספות שהוזכרו לעיל, ולאחר הפיוט ליום ששי, אנא הבורא עולמו לימים ששה, כתוב:

הקפה ששית ליום ז' אנא המנחילנו שבת לימים שבעה, ושנת השמיטה לשנים שבעה, ושנת היוכל לסוף שבועים שבעה, הושי' בח"י (הושיעינו בחגיגת ימים) שבעה (שהוא הבית הששי של הפיוט ליום השביעי), תבנה. ופי אליום אלסאבע יתינו אלכל (וביום השביעי ישנו הכול).

הקפה שביעית אנא החק זמן חירותינו שבעה, ובכורינו לימים שבועים שבעה, לולב וערבה וחג סוכה ונסוך המים שבעה, הושי' בח"י שבעה, תבנה.

בדברים אלו הושמטו חמשה הבתים הראשונים של הפיוט ליום השביעי, ולא ידוע לי האם מדובר במנהג חדש שיצר ר"י ונה, והסבירות אומרת, כי מדובר בהשמטת בתים אלו בטעות.

שינוי נוסף ניתן לראות בתכלאל צנעאני משנת תי"ב - 1652, שם ישנה תוספת, והמינוח הוא הושענות לשבת ולא הושענות ליום ששי או שביעי, שם כתוב: "הושענא לשבת, הושענא, למענך אום נצורה כבבתי, אני והוא הושיעה נא,

החיות נהגו להדמות בו בעלי חיות ותחנות משוסד כדונק על
 עם וכל חי אדם תלויים במים ויש נהגין להתיר בו אגודן שלולוב
 וטעמו דכתיב ככתחסר וו מידוש ו ימים כמות ולא וזהו מקיץ
 וטעמו טעמו ערבה וכו' למקד עתה מערבה שכלוב נחובל בה על
 העין על הכלי פעמים או שלש בלא בדכה שדבר זה מנהג נביאים
 ואין מברכין על המנהג והריני בותב כאן נוסח התחנונים וסוד
 תוספת שנושן ביום דחיתוס

תיקון להושענא רבה

אנא יי הושיעה לא
 אנא יי הושיעה לא גמ' הושענא' להענין להנין להענין
 להענין גואלינו' להענין דוד שינו' להענין אדודי באר יוס
 שנים על הקדר וחמ' הקפה ראשונה אנדרהם
 אחר ושמו אחר ומי
 אחר קרא שמים ארץ ועמ' יחד הושיענו בהקפת פעם אחת
 ביום יום יי איום' זכור היום ברית שבעת תמימים
 חזרה אשר ארץ בחקות דת באומיך אברהם אבינו וכו' ותיק
 חמ' זכרנו יי ברצון עמך' מהולל כל זכר יפול ה' נדבש
 בעיך והמציא והתריצה לעם דנפלי דלתך בהזכירם זכות אבות
 חתכל חסידך' שעה ניצם בהתקדשם כלולבם לשחרך
 זכרנו' רחמנא אברהם כל קימה דאברהם דחמא בדין
 בדין רחמ' חתמינן בספרא דחיי בדין יעבר' ד חתמינן בספר
 דנוס ומזנונו' ד פתח שמיא לצלות' בן ד נהור סובך אנא
 בן ד זלא נהדר ריקן מן קמך בן' ואומ' זיעבר יי עלפנו
 א יי ארחוס דחנן ארך אפים ורב חסד ואמת ואעבר יי שבעת
 חמ' וקרא יי אלהא דחמנא חנן מרודי ק רגז ומסג' למעבר
 וזהו שוכן' נדר חסד כלפינו נשא עון ופשע ואלהא נקח' בטר
 ואלהא יי שביק לעוין וכלמדין וכלובין סלח' יי הוא אלהים
 ואלהא יי מלך יי מלך יי מלך יי מלך לעולם ועד' אהינו שבשמי
 מינו בספר חיים טובים אהינו שבשג' חתמינו בספר ישרים
 ימים' ענינו אלהא ברהם' ענינו העונה בעת רצון' ענינו

אוצר החכמה

כהושעת יוצאי פתרוס, ... ככתוב הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם. ואין שם הקפה ביום שבת".

כלומר, גם בסידורים שהוסיפו פיוטים לימי שישי ושביעי, נראה כי לא נהגו לומר הושענות בשבת. אם כי הדברים לא ודאיים, שכן ר"י ונה בסידור מהדורא קמא, כתב בפתיחה להושענות "ואם חלה שבת באחד מן הימים מקיפין בלא נטילת לולב", משמע שר"י ונה הוסיף את המנהג לומר הושענות בשבת, אך בלא נטילת לולב. ועל כך כתב את ההשגה שצוטטנו לעיל. ולכן, יתכן כי מדובר בשינוי לשון בלבד, אך לא בשינוי המנהג.

בתוספת הפיוטים להושענא רבא חל שינוי מסוים, בהתאם לסידורי ספרד, והוא פיצול הבתים שבפיוט ליום השביעי. בסידורים הקדומים, ואף באילו שחל בהם השינוי הראשון בלבד, מופיע הפיוט ליום השביעי ברצף: אנא המקדים (בית ראשון), אנא זכור אב (בית ב'), אנא זכור יחיד (בית ג'), וכן הלאה. לעומת זאת בסידורי תימן המאוחרים יותר ניתן לראות, כי פיוט זה חולק לשבעה חלקים, תחילה אומרים את ההושענות של היום הראשון בלי הפיוט של ההקפה ליום הראשון כפי שמופיע בתכלאל משנת ת"י, וההקפה הראשונה היא הבית הראשון מהפיוט ליום השביעי: אנא המקדים, ואח"כ אומרים את הסליחות. לצורך ההקפה השנייה אומרים את ההושענות ליום שני, הבית השני של הפיוט ליום שביעי: אנא זכור אב, סליחות. הושענות ליום שלישי, הבית השלישי מהפיוט ליום השביעי: אנא זכור יחיד, סליחות, וכן הלאה.

רבי שלמה מנזלי, הרב הראשי הראשון לאחר גלות מוצע, כתב בשנת תמ"ט - 1689 תכלאל, תשע שנים לאחר הגלות, ובסידורו כתב הושענות ליום שישי: הושענא למען אב נם יוקח נא, ענה בהושענא ענה איומים וכו', וביום השביעי כתב:

יום שביעי הוא הנקרא יום חיבוט ערבה, ונקרא גם כן יום החיתום, נהגו להרבות בו בסליחות ובתחנונים משום דבחג נדונין על המים וכל חיי אדם תלויים במים, ויש נוהגין להתיר בו אגודו של לולב וסמך לדבר דכתיב כפת חסר ו"ו, פירוש ו' ימים כפות ולא יותר. ומקיפין ז' פעמים ונוטלין ערבה זכר למקדש חוץ מערבה שבלולב. וחובט בה על הקרקע או על הכלי פעמים או שלש בלא ברכה שדבר זה מנהג נביאים הוא ואין מברכין על המנהג. וקורין בו אלו התחנונים.

תיקון להושענא רבה הושענא ג' זמני, אנא י' הושיעה נא ג' זמני, אני והוא הושיעה נא ג' זמני, הושענא. למענך אלהינו, למענך בוראינו, למענך גואלינו, למענך דורשינו, למענך אדיר באדירים, ומשלים על הסדר, ואומ' הקפה ראשונה אברהם אנא אל אחד ושמו אחד, קרא שמים וארץ ויעמדו יחד, הושיענו בהקפת פעם אחת תבנה ציון וגו'. יה איום... ויעבר י' על פניו ויקרא...

אף מתכלאל זה ניתן להסיק, כי תחילה חדר המושג "יום החיתום", הוספת הושענות ליום שישי, וכן תוספת סליחות ותחנונים מהקבלה. מקיפים ז' פעמים עם ערבה ולא מצוין כמה ערבות חדשות, נוסח ההקפה הוא של יום ראשון: אנא אל אחד, ובנוסח זה אומרים בפזמון הושיענו בהקפת פעם אחת. הפיוט שברס"ג ליום השביעי "אנא המקדים לעולם" לא נמצא. כמו כן, חדרה אמירת י"ג מידות, בדלקמן. נראה, כי סופר זה העתיק ואימץ את מה שמצא בסידור משנת ת"י - 1650 שפורט לעיל שהנוסח בהם כמעט זהה, או מסידור הדומה לו, או שהעתיק מסידור דפוס הספרדי שהגיע לידינו בשנים אלו.

לא מצאתי הבדלים משמעותיים בין סידורי תימן מהמאה הי"ח ועד לסידורי תימן המודפסים בימינו, כיון שכל התוספות חדרו מסידורי ספרד, בהם קיימת השפעה קבלית גדולה. לא מצאתי הבדלים בין סידור מהרי"ץ, בין סידורי נוסח הבלדי לבין סידורי השאמי, פרט לאמירת י"ג מידות בתוך פזמוני ההקפות. ואף הבדל זה אינו קשור למנהגי תימן הקדומים, שלא הוזכר כלל, כיון שהוא יום חג, וההבדל בזה החל מסידורי תימן מהמאה הי"ח ונמשך עד היום. הבדל זה נובע מסידורי ספרד השונים ומספרות הקבלה, אשר הגיעה לתימן בשלבים השונים.

מהרי"ץ, אשר היה גם מקובל גדול, אימץ את התוספת של הקבלה, וכתב בסידורו:

סדר יום הושענא רבה ביום שביעי שהוא יום הושענא רבה נוטלין בו ערבה חדשה חוץ מערבה שבלולב ושונין כל ההושענות ומקיפין שבעה עמים בלולב ובערבה (הערת הכותב: עד כאן כמנהג העתיק בתימן) ומרבים תחנונים לדמות ליום הכפורים ומרבים קצת בנרות לפי שהוא יום החיתום ובו נחתמים חיי האדם אם לטוב אם להפכו, ומרבים תחנונים על המים ומזכירין זכות שבעה כורתי ברית כמו שנכתוב. וזהו סדר הכל מתחיל ואומר ההושענות של יום ראשון עד שמגיע אל התאובים שעלו במחשבה, ואח"כ אומר

הקפה ראשונה אברהם הושענא, אנא המקדים לעולם דברים שבעה...

בדברי מהרי"ץ ניתן לראות את השלב האחרון, פרט לאמירת י"ג מידות בדלקמן, בתוספת אשר חדרו לסידורי תימן. בסידור השאמי של הרב צובירי, ישנם שני הבדלים, הבדל ראשון ביחס לאמירת י"ג מידות בדלקמן, והבדל שני, שלפני כל הקפה אומרים רק חלק ולא אומרים את כל ההושענות של אותו יום. למשל, בהקפה ראשונה לא אומרים את ההושענות של היום הראשון עד "תאובים שעלו במחשבה", אלא מתחילים בפתיחה בלבד: "הושענא, אנא י', אני והוא, למענך אלוהינו, בוראינו גואלינו דורשינו, ומיד אומרים, אנא המקדים..." ההמשך זהה למה שכתב מהרי"ץ. בסידורי שאמי כמו זכור לאברהם מהדורת קרואני הסדר שהעתיק כמו במהרי"ץ.

בסידור זכור לאברהם, מהדורת חסיד, הדפיס את הושענא רבא מספר פעמים בהתאם למנהגים השונים שבשאמי. לאחר תקון ההושענות לשבת והסליחות כמו בחודש אלול, האשמורות, כתב את ההקפות כמנהג ספרד בע' קכ"ח - קמ"ח, שהוא מנהג הספרדים כפי שכתוב בסידור המקורי, ולאחר תפילת שמחת תורה, הגדה של פסח והקריאה בתורה לחגים, העתיק שוב את ההושענות להושענא רבא, והפעם כמו מהרי"ץ. ובכולם אמירת י"ג המידות מוזכרת בהקפות.

הבדל במשמעות "יום החיתום" ניתן לראות בסידורי תימן בהתאם לספרי הדפוס שהגיעו לתימן. בתכלאל משנת ת"י - 1650, המזכיר את יום החיתום והסליחות, מציין לרבות בתחנונים על המים כיון שבחג גידונין על המים, בהתאם לדברי השו"ע, תרס"ד סעיף א', אך בהמשך חדרו ספרי קבלה רבים, ויום החיתום מתייחס אף לחתימת חיי האדם, כפי שמהרי"ץ מזכיר בסידורו במאה הי"ח.

אמירת י"ג מידות

אוצר החכמה

כאמור, בסידורי תימן הקדומים ואף המאוחרים לדפוס שעד לאמצע המאה הי"ז, לא הוסיפו כלל תחנונים וסליחות בהושענא רבא, כפי שפורט לעיל. מאמצע המאה הי"ז החלו לחדור תוספות אלו, ובסידורים הראשונים הופיע גם אמירת י"ג מידות, כמו בסליחות של חודש אלול, המכונים בתימן "אשמורות".

תוספת הפיוטים והסליחות נמצאים בסידורים רבים מסוף המאה הי"ז, כמו תכלאל רבי שלמה מנזלי שהיה הרב הראשי הראשון של תימן לאחר גלות מוצע. בסידור משנת שמ"ט - 1689 כתובות כל הסליחות וכן י"ג מידות - ויעבור.

מהרי"ץ בצעירותו נהג כמו סבו, הדיין מרי צאלח, וכתב בסדר ההושענות מהדורא קמא כי אין לומר את י"ג מידות. סדר זה כתב בשנת תקי"ט - 1759 בהיות סבו עדיין בחיים, שכן הוא כותב עליו "יצ"ו", ישמרו צורו ויוצרו, כפי שהארכתי בספרי על מהרי"ץ, ע' 48 - 51. בסידור, אותו כתב מהרי"ץ בבגרותו לאחר שסבו נפטר כתב:

המנהג הקדום בכאן לומר ויעבר, וכן הוא בכל התכאל"ל ועכשיו נתבטל המנהג מטעם רבי האר"י זלה"ה ובחנם דחו מנהג הראשון כי נהרא נהרא ופשטיה, ואפילו רבי האר"י ז"ל לא אמר ולא עלתה על לבו להכריח ולבטל מנהגי הקדמונים במדינות מושבותיהם, כי לא היו מנהגותיו רק לו ע"ה ולאשר כגילו כנודע... ומכאן קובלנא דכל מאן דבעי לשנויי מנהגא ח"ו צריך להמתין על הדבר ומתון מתון כמה שויה. ובקוטרס הראשון כתבתי בילדותי דברים נגד מ"ש

כאן כפי מה שהאמינה אזני לאומרים לי עד שהבנתי סמוכותיו בס' של"ה ושכ"ג וכל מנהג הראשונים קיימים.

המושג "מנהג קדום" הוא כידוע מושג יחסי, וכאשר כותב מהרי"ץ כי "המנהג הקדום", כוונתו לכמאה השנים שלפני כתיבת הקונטרס, דהיינו המאה הי"ז, כיון שבסידורים הקדומים ביותר אין את כל התחזונונים והסליחות בהושענא רבא. "ועכשיו", כוונתו לעשרות השנים שלפני כתיבת הסידור, דהיינו, אמצע המאה הי"ח, כאשר היה תלמידו המובהק של סבו הדיין מרי צאלח, והושפע רבות ממנו בכל תהליך שינוי המנהגים.

דברי מהרי"ץ תואמים לממצאים בכתבי היד, כי תחילה, דהיינו לקראת אמצע המאה הי"ז, הוסיפו בתימן את הסליחות ואת י"ג מידות, בשלב מאוחר יותר הגיעו ספרי דפוס נוספים בהם היה כתוב כי האר"י התנגד לאומרן. מהרי"ץ אשר תמך בדברי סבו הדיין מרי צאלח, כתב תחילה להשמיט. אך לאחר שאירעה התפנית אצל מהרי"ץ, והחל להתנגד לתופעת שינוי המנהגים, כתב בסידורו כי יש לחזור למנהג הקודם, ולומר את י"ג המידות. כיון שמהרי"ץ היה גם מקובל גדול, הוא לא תמך במנהג הקדום ביותר בתימן, בה הושמטו הסליחות ובעיקר אמירת י"ג המידות, ולמעשה, לא היה קיים כל המושג של "יום החיתום".

מכאן התפצלו המנהגים, מהרי"ץ ובעקבותיו כל מתפללי הבלדי אומרים את י"ג המידות, אך השאמי שבמרכז תימן, ובעיקר בעיר צנעא לא אומרים את המידות, כפי שכתב הר"י צובירי בסידורו כנסת הגדולה, ע' תקנ"ח ותקפ"ה. קהילות השאמי האחרות, נוהגות לומר את י"ג המידות, חלקן כמו מהרי"ץ ואף הם אומרים את המידות, וחלקן נוהגות כמו מנהג הספרדים בדורות האחרונים, ואף הם אומרים את המידות.

תפילת מוסף

בכל סידורי תימן הקדומים והמאוחרים לדפוס אין פירוט של תפילת מוסף לסוכות, כיון שהיא זהה למוסף של פסח, בשינוי המתבקש את יום חג הסוכות וכו', במקום חג הפסח. ועל כן כל הבדלי הנוסח של והוא רחום ותהלה לדוד וכן הבדלי הנוסח בעמידה, ראה במוסף של פסח.

תפילת מנחה

בכל סידורי תימן הקדומים והמאוחרים לדפוס אין פירוט של תפילת מנחה לסוכות, כיון שהיא זהה למנחה של פסח, בשינוי המתבקש את יום חג הסוכות וכו',

במקום חג הפסח. ועל כן כל הברדלי הנוסח של "והוא רחום" ותהלה לדוד וכן הברדלי הנוסח בעמידה, ראה בתפילת ליל חג הפסח ותפילת המנחה.

תפילת חולו שלמועד

תפילות חול המועד של חג הסוכות כמו חול המועד בחג הפסח, תוך כדי השינויים המתבקשים, כולל ההושענות. עיין שם.

שמיני עצרת

בכל סידורי תימן הקדומים, לאחר תפילות סוכות וחזו"מ כתוב "תפלת יום שמיני עצרת", ואין פירוט נוסח מלא של התפילות, כיון שנוסח התפילות של החג האחרון של סוכות – שמיני עצרת – הוא אותו הנוסח של היום הראשון של סוכות, מלבד השינויים המתבקשים. יום שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו, לענין פז"ר קש"ב, עובדה הגורמת להזכרתו בגוף הברכה האמצעית של העמידה, במקום חג סוכות, חג שמיני עצרת, וכן יש לברך את ברכת שהחינו. כל התפילה זהה לסוכות כולל הלל שלם, בהברדלי הנוסח השונים בכתבי היד, כפי שפורטו בתפילות המועדים לעיל. הקריאה בתורה היא "כל הבכור" שבפרשת ראה, ואם שמיני עצרת חל ביום שבת, מתחילים מ"עשר תעשר". ההפטרה היא ממלכים א' "ויהי ככלות שלמה".

בחלק מהסידורים כתוב במפורש, כי בשמיני עצרת צריך לשבת בסוכה ללא ברכה ולא לקרות הושענות, ומדובר כמובן על ארץ תימן, בה נוהגת יו"ט דגלויות. בחלק מכתבי היד לא הזכירו הלכות אלו. בכל הסידורים הקדומים והמאוחרים יותר שער לסוף המאה הי"ז, תפילות שמיני עצרת מחולקות לשני חלקים, כמו סוכות, תחילה הוראות וכללים לתפילת היום הראשון, המוזכרים מיד לאחר סוכות, ובחלק השני מפורטים הפיוטים הנאמרים ביום השני של שמיני עצרת, ומיקומם לאחר ההושענות. זאת כמובן בתימן, שם קיים המנהג של יום טוב של גלויות. לקמן נפרט, כי לא נהגו לקרוא לשמיני עצרת בשם שמחת תורה.

בתכלאל הקדום משנת רנ"ח – 1498 כתוב:

תפלת יום שמיני עצרת אעלם אנה רגל בפני עצמו פלד'אלך יגב אן נברך פיה שהחינו פי אללילה אלאוולה ואלת'אניה מת'ל מא נברך פי ליאלי כל יום טוב והדיא יום טוב. ואלצלוה פיה כסביל יומי אלעיד אלאוולין מגן ומחיה והאל הקדוש. אתה בחרתנו כו' אלי עלינו קראת. ותתן לנו כו' את יום טוב מקרא קדש

הזה יום חג שמיני עצרת הזה זמן שמחתנו באהבה זכר ליצי"א. אלהינו. יעלה כו' ביום טוב מקרא קדש הזה ביום חג שמיני עצרת הזה לרחם בו כו' והשיאנו, קדשינו כו' בא"י מקדש ישראל והזמני, רצה ומודים ושים שלום. הכדיה אלצלוה פי אליומין בערבית ושחרית ומנחה לא פחות ולא יותר, ויקרון אלהלל כאמלא ויבארך קבלה ובעדה. ומוציאין ס"ת וקורין בו חמשה בני אדם בפרי' ראה כל הבכור עד איש כמתנת ידו, ומחזיר הספר למקומו, ואומ' קדיש ומוציא ספר שני וקורא בו המפטיר ביום השמיני עצרת עד סוף הפרשה ומחזירו ואומר קדיש. ואם חל יו"ט של שמיני עצרת בשבת מתחילין וקורין מן עשר תעשר ז' בני אדם עד סוף העניין ומברך על הנביא בתחלה ומפטיר בספר מלכים ויהי ככלות שלמה להתפלל ומברך אחריה ומזכיר עניין היום בברכה ד' כדרך שהוא מזכיר בתפלה. ועומד ש"צ ומסדיר התפלה, יקול ב' מגן אברהם, ב' מחיה המתים, וידיכר (ויזכיר) אלגשם, יקול רב להושיע משיב הרוח ומוריד הגשם כו' ב' האל הקדוש, אתה בחרתנו, ומפני חטאינו כו' ואת מוספי יו"ט מקרא קדש הזה יום חג שמיני עצרת הזה נעשה כו' מלך רחמן כו' והשיאנו, קדשינו, רצה ומודים ושים שלום. ויקולון והוא רחום תהלה לדוד, יתגדל ויקומון ויצלון ד'אלך ויתקדם בה ש"צ בזיאדה אלקדושה וברכת כהנים.

בהוראות אלו כתוב כי החג הוא רגל בפני עצמו, מברכים שהחינו בלילה הראשון, התפילות כמו בחג הראשון, פירוט הקריאה בתורה, וכו'.

בתכלאל הקדום ביותר בו מצאתי שינויים מסידורי הדפוס, משנת שמ"ג - 1583 (כת"י בהמ"ל 4806) כתוב שאין להסדיר את תפילת ליל החג.

בתכלאל ר"י ונה מהדורא קמא משנת שנ"ז - 1597 כתוב:

תפלת שמיני עצרת כתפילת חג הסוכות בלא פחות ולא יותר, אלא שהוא אומר את יום טוב מקרא קדש הזה יום חג שמיני עצרת הזה זמן שמחתנו וגו', והשאר כתפלת הסוכה. ואינו צריך להסדיר את התפלה בליל שמיני עצרת. ואומ' שהחינו בקדוש היום לפי שהוא רגל בפני עצמו. ואם חל להיות במוצאי שבת מברך יקנה"ז כמו שביארנו בקדוש הפסח. ותפלת שחרית כתפלת ערבית, וכשגומ' ש"צ להתפלל מברך על ההלל וגומרו, ואומ' אחריו יהללך, ואומר קדיש ומוציא ס"ת קורין בו ה' כל הבכור, ובספר שני ביום השמיני עצרת, ומפטירין ויהי ככלות שלמה. ותפלת מוסף מגן ומחיה והאל הקדוש, אתה בחרתנו, ומפני חטאנו, מלך רחמן, והשיאנו, קדשנו רצה מודים ושים שלום. ואומ' מוריד הגשם ממוסף זה, ואומ' קדיש ובתרא ונפטירין.

בתכלאל פרטי משנת שנ"ט - 1599 כתוב:

תפלת חג שמיני עצרת כתפילת חג הסוכות בלא פחות ולא יותר, אלא שהוא

אומר את יום טוב מקרא קדש הזה חג שמיני עצרת הזה זמן שמחתנו, והשאר כתפלת הסוכה. וכשגומי להתפלל הולכין לבתיהן בערב ומקדשין קדוש היום ושהחינו לפי שהוא רגל בפני עצמו. ותפלת שחרית כתפלת ערבית, וכשגומי ש"צ להתפלל בקול רם מברך על ההלל וגומרו ומברך לאחריו יהללוך ואומר קדיש ומוציא ספר תורה וקורין בו ה' בני אדם כל הבכור, והמפטיר קורא בספר שני ביום השמיני עצרת, ומפטירין ויהי ככלות שלמה. ותפלת מוסף מגן ומחיה והאל הקדוש אתה בחרתנו, אלי (עד) זכר ליציאת מצרים, ומפני חטאנו גלינו מלך רחמן, והשיאנו, וקדשנו רצה ומודים ושים שלום. ואומי מוריד הגשם ממוסף זה, וכשגומי ש"צ להתפלל בקול רם ואומי קדיש ובתרא ונפטירין.

בתכלאל גברא משנת שס"ט - 1609 כתוב בנוסח כתבי יד אלו, מלבד שינויים אלו: "יום שמיני יושבין בסוכה בלא ברכה" שלא מוזכר בכתבי יד אחרים, למרות שכולם נהגו כן. ועוד, בתכלאל זה כתוב להסדיר את תפילת המוסף, כמו בתכלאל הקדום, ובשונה מסידורים אחרים שלא הזכירו את תפילת המוסף של שמיני עצרת. גם בתכלאל זה "ואומי מוריד הגשם ממוסף זה", ולא נהגו לומר כלל פיוטים המכונים "תקון הגשם". מצב זה לזה מצאתי בסידורים רבים נוספים, מהמאות ט"ו עד סוף המאה הי"ז.

יש כתבי יד בהם ההוראות קצרות ביותר כמו בתכלאל משפחת עדוי משנת שע"ח - 1618, בנוסח זה: "ואמי שמיני עצרת פליס פיה נטילת לולב בל קראת אלהלל פקט. ויום ת'אני שמיני אסתסנו אן יגיבו הד'ה אלקאויל בעד אן יתמו יקרו בס"ת יקול אשר בגלל אבות בנים גדל..."

תרגום: אבל שמיני עצרת אין בה נטילת לולב רק הלל בלבד, ויום השני נהגו שיאמרו לאחר הקריאה בתורה את "אשר בגלל אבות".

כלומר, אין אפילו הוראות לתפילה, אלא אמירת הלל והפיוטים הנאמרים ביום השני של שמיני עצרת, אשר כונה בהמשך שמחת תורה.

נמצאנו למדים, כי בסידורי תימן הקדומים ההוראות והכללים בתפילות שמיני עצרת שונים, והתפילות זהות לתפילות שלוש הרגלים אשר פירטו הסופרים בפסח, בשינויי הנוסח המתבקשים. בנושא הסדרת התפילה במוסף קיים הברל, יש סידורים שהזכירו וישנם סידורים שלא הזכירו, כפי שראינו במוסף של פסח. לא מצאתי כתוב להסדיר את ערבית של שמיני עצרת, כפי שכתב במפורש ר"י ונה בסידורו מהדורא קמא. שאר כתבי היד לא התייחסו להסדרה. על כל נושא ההסדרה בכתבי היד ראה בתפילת פסח.